

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A játék mint katharsis. Azt az aristotelesi elméletet, hogy a tragikum élvezete a lelket megtisztítja az indulatoktól amerikai szerzők próbálták a gyermeki játékokra kiterjeszteni, újabban azonban mind több és több híve támad ennek a nézetnek. A legvilágosabban fejezi ki ezt a felfogást *Claparède*, aki szerint a gyermeki játékokban megnyilatkozó alsóbbrendű ösztönöket ez a megnyilatkozás nem pusztítja ki, csak káros hatásaiktól fosztja meg. A tevékenységek nem pusztulnak ki a lélekből, csak a velükjáró indulatok és ezek is csak pillanatnyilag. A játék tehát a herbarti «Regierung»-gal állítható párhuzamba. *Karl Groos* szerint a játéknak ilyen teleologikus magyarázata főképp a harcviágak és sexuális ösztönök csoportjára vonatkozik és fontossága a serdülőkorban a legnagyobb. A játékszerű harc vagy úgy nyilatkozik meg, mint tényleges ellenfelekkel való összetűzés vagy küzdelmeknek a képzeletben való ideális átéléséről lehet szó.

Az első esetben a szociális hajlandóságok gyakorolnak mérséklő, gátló hatást. Mennél erősebb társaskapcsolat van a harcolók közt, annál inkább megmarad a küzdelem a látszólagos tevékenység korlátai között. Ha az ellenfelek külön csoportokhoz tartoznak, akkor játékszabályok tartják fenn a korlátokat, amelyek áttörése esetén távolálló társadalmi köröknek kell az elfajulások ellen fellépni. Fontosak a verseny-küzdelmek, amelyekben a résztvevők nem közvetlenül egymás ellen lépnek fel, hanem úgyszólván párhuzamosan haladnak egy közös cél felé. A játékszerű versenyek felelnek meg leginkább az ártatlan megtisztulás gondolatának. Csak vigyázni kell, hogy a győzelem érzése ne gúnyban nyilatkozzék meg. Ennek az ösztönnek a megnyilatkozása az ingerkedés, amelynek elfajulása ellen is a szociális kapcsolatok védenek meg. Átmenet a képzeletbeli küzdelmekhez a pusztá nehézséggel való játékszerű küzdés, amely az ártatlan megtisztulás ideális megvalósításához jár közel.

A küzdelmek pusztán képzeletbeli átélése főleg két alakban nyilvánulhat, az olvasmány és az éber álmodozás alakjában. Legfontosabbak az ifjúság éber álmái. Minthogy ezek főképp az ifjú kedves olvasmányaitól függenek és könnyen átmehetnek cselekedetekbe, a nevelő befolyásnak megvan a lehetősége megfelelő olvasmányok nyújtása útján.

A sexuális ösztönök játékszerű lecsapolásánál is megvan az a kétféleség, hogy vagy tényleges személyekkel való érintkezésről, vagy kapcsolatok ideális, képzeletben való átéléséről van szó. Igen fontos eredmény, hogy ilyen játékszerű megtisztulás lehetséges. A tényleges

érintkezést a kétnemű ifjúság tánca és társasjátékai képviselik. Ezeknek az ártalmatlanságát főleg két eszköz tartja fenn. Az egyik a közleledési vágnak kezdetleges fokozatára való korlátozása, a másik az izgalomnak más csatornába vezetése. Így a táncot a romlatlan ifjúság túlnyomóan mozgási játékként élvezi. Talán még fontosabb levezetés a szexuális enyelgés küzdelmi játékká alakítása.

Az éber álmodozásnak a harci ösztönrel összefüggő nagy eredmények és dicső tettek kiszínezése mellett legfontosabb tárgya szexuális kapcsolatok elképzelése. Ebből a homályos vágyódásból szokott kialakulni a tökéletes férfi vagy nő tiszta eszményképe, amely sokkal fölötte áll az álmodónak, hogysem más gondolatot engedne felszínre jutni, mint a mocsoktalan tiszteletét.

A költészetben is a harci és szerelmi indulatok keresnek kifejezést. Az igazi művész nem egyszerűen kinyilvánítja, ami bensejét izgatja, hanem itt is levezetésről vagy átalakulásról van szó. Az élvező átéli a műben levő vonatkozásokat. Nevelői szempontból igen fontos, hogy a levezetés ezen eszköze művészre és élvezőre egyáltalában hatékony legyen akkor is, ha az erotikum ábrázolása nem szorítkozik az első kezdeti állapotokra. Ennek egyik eszköze a művészi forma, amely megsemmisíti az anyagot, másik eszköze a komikum felé fordulás. (*Zeitschrift für pädagogische Psychologie* VII. kötet).

*

A megértés folyamata. A ránk ható ingerek megértése igen bonyolult folyamat és ebből a szempontból érdekesek azok a vizsgálatok, amelyekről az *American Journal of Psychology* múlt évfolyamában számol be *Edmund Jacobson*. A kísérletek egyes betűk felfogására, szavak megértésére és mondatok megértésére vonatkoztak. A kísérletek Binet módszerét követték: az írott vagy nyomtatott ingert a megfigyelő szeme elé helyezték, a megfigyelő adott jelre behunyta szemét és bizonyos idő múlva beszámolt tapasztalatáról. Gyakorolott és képzett megfigyelőkről lévén szó, az adatok nagyon megbízhatók.

Az első feladat annak a meghatározása volt, hogy mi megy végbe pontosan a tudatban egy magában álló betű percipiálásakor. Rendes írású betűt nézett a megfigyelő tetszőleges ideig (rendesen 1—3 mp.-ig), aztán behunyta szemét és elmondta tapasztalatait. Az inger adta látásérzetek legtöbbször nem elegendők magukban, hogy az illető betű percepciója létre jöjjön; az ezenkívül szükséges folyamatokat «megjelölő folyamatok»-nak nevezi a szerző. Ezek általában kinezetikus vagy hallási érzetektől vagy képzetektől állanak, mintha kimondanók, vagy hallanók az illető hangot, esetleg a két